

melsen er i overensstemmelse med gældende retsopfattelse og med international arkivpraksis.

Kapitel 5

Tilgængelighed.

Til kapitel 5

1.

Adgangen til offentlige arkivers samlinger er ikke tidligere reguleret ved lov.

Spørgsmålet om offentlige arkivaliers tilgængelighed er et forhold, som ofte har været genstand for debat, bl.a. i forbindelse med overvejelser om eventuel lovgivning på arkivområdet.

Der har i denne forbindelse været fremført kritik af den gældende ordning, som bl.a. påstås at være for restriktiv m.h.t. arkivadgang og for uigennemsigtig i administrativ henseende.

Det er ministeriets opfattelse, at der er behov for en politisk afklaring af de hensyn, der skal afvejes mod hinanden i spørgsmålet om adgang til arkivalier. På den ene side står hensynet til offentlighedens, herunder forskningens interesse i at benytte de oplysninger om bl.a. politiske og historiske forhold, der opbevares i arkiverne. På den anden side står hensynet til beskyttelse af væsentlige interesser, der vedrører privatlivets fred, statens sikkerhed m.v.

Lovforslaget er baseret på et ønske om størst mulig åbenhed med hensyn til adgangen til offentlige arkivalier.

Dette kommer til udtryk i en generel tilgængelighedsfrist, der er kortere end den i dag gældende, samt ved opstilling af særlige krav til de situationer, hvor en længere tilgængelighedsfrist ønskes fastsat.

For så vidt angår de ovennævnte beskyttelseshensyn er forslaget baseret på et ønske om at bringe reglerne herom i overensstemmelse med bestemmelserne om aktindsigt i offentligheds- og forvaltningslovene, jf. nedenfor.

For så vidt angår spørgsmålet om dispensation fra fastsatte frister er forslaget baseret på et ønske om en præcisering af kompetenceforholdene i denne forbindelse, således at det klargøres, hvornår en afgørelse træffes af rigsarkivaren, og hvornår en afgørelse om tilgængelighed forudsætter ressortmyndighedens samtykke. Det forudsættes i øvrigt, at ønsket om størst mulig åbenhed med hensyn til adgang til offentlige arkivalier også kommer til udtryk i behandlingen af dispensationsansøgninger.

2.

Om den gældende regulering af tilgængeligheden af arkivalier i statens arkiver bemærkes følgende:

Kulturministeriets bekendtgørelse nr. 42 af 20. februar 1976 fastsætter i § 9, at rigsarkivaren inden for den gældende lovgivnings rammer træffer afgørelse om benyttelse af de afleverede arkivalier. De afleverende myndigheder kan efter samråd med det modtagende arkiv forbeholde sig i en bestemt årrække at give tilladelse til benyttelse af arkivalier, der er afleveret fra myndigheden eller dennes underordnede institutioner.

De af rigsarkivaren i henhold til Kultusministeriets instruks for rigsarkivaren af 16. december 1896 fastsatte regler om benyttelse af arkivalier er indeholdt i cirkulærer af 30. december 1964 om tilgængelighed for materiale i landsarkiverne og 30. september 1968 om tilgængelighed af materiale i Rigsarkivet. Hovedreglen er en såkaldt glidende 50-års frist, hvorfra der gælder en række undtagelser. Disse gælder sager, der indeholder oplysninger, som

- 1) er af betydning for rigets sikkerhed,
- 2) angår kongehuset,
- 3) kan være krænkende for den person, de angår, og hans nærmeste familie eller
- 4) vedrører forhold, der tilhører privatlivet, og som med rimelig grund kan forlanges unddraget offentligheden.

Tilgængelighedsfristen for sådanne sager er 80 eller 100 år, evt. 100 år efter den pågældendes fødsel. Hvor en tilgængelighedsfrist regnes fra en persons fødsel, er det tillige en betingelse for tilgængelighed, at arkivalierne er 50 eller 80 gamle. Rigsarkivarens cirkulære af 30. september 1968 opregner en række sagstyper, for hvilke 80 års eller 100 års tilgængelighedsfristen gælder. Fortegnelsen over sådanne sagstyper er dog kun vejledende, og fortolkningen af cirkulærets bestemmelser i denne henseende har kunnet give anledning til tvivl. Sådanne tvivlstilfælde er ifølge cirkulæret blevet afgjort af rigsarkivaren.

Dispensationer fra de gældende tilgængelighedsfrister meddeles af rigsarkivaren, der normalt har kompetence til at meddele tilladelse til benyttelse af arkivalier, der er over 25 år gamle, hvor tilgængelighedsfristen er 50 år, og over 50 år gamle, hvor tilgængelighedsfristen er 80 år eller længere. En række myndigheder har forbeholdt sig at give tilladelse til benyttelse af de ifølge de ovennævnte regler ikke almindelig tilgængelige arkivalier. I disse tilfælde afgiver Rigsarkivet i reglen en udtalelse til myndigheden om karakteren af de oplysninger, der er indeholdt i det arkivmateriale, der ønskes benyttet. Dette gælder således bl.a. Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Justitsministeriet og Forsvarsministeriet.